

locució a *peu de ferro*: a l'antiga i tan catalanesca vall de Guadalest, parlant del paratge anomenat *Les Torres* m'explicaven que «són totes a *peú de fèrro*» per dir 'totes juntes' (Benimantell, 1963, pròpiament 'unides amb un peu de ferro' > 'aferrades'?)

DERIV.: *Peada* 'petjada' ant. «Aquí éls trobarien *peades* d'ome enpresades en marbre», *VidesR*, 212r1 (traduint *vestigia hominis*, p. 648, i canviat en *pitjades* pel ms. B); «en sí delí les *peades* de tota mondanal afectió», id., 224v1; estupefactes de l'audaçíssima cavalcada a Bordeus: «lo rei Carles dix al rei de França: —Anem al camp, e vejam les *peades* del seu cavall, si ja pot ésser ver», Muntaner (§ 90, Casac. II, 74.28). Allà no això es conserva fins ara, és intercalant-hi la *u* de *peu*: «*peuada*: cop amb el peu en terra al caminar, i també la pitjada [sic] o marca que es deixa al passar per damunt cosa blana, arena, fang etc.», Ferrer Ginart (*Rondaies de Menorca*, 224). Amb significat innovat maestra. *peada* 'ramat de muls i mules joves', del qual m'ocupo en el DCEC/DECH en relació amb el cast. PIARA (vegeu).

Molt menys estès que *peada*, i potser extret d'aquesta paraula, és el verb *pear*, que pronunciat *piá* s'usa per a 'trepitjar (el raïm)' (amb compl. de *raïm*, o bé absolutament, com intr.), propi de la zona Sud d'Urgell-Segarra i de cap al N. del CpTarr.-Priorat: «Tu també *piaràs* aquest any», «demà anirem a *piar*» (Menargues, JBXuriguera, 1964); «tot l'Urgell --- los Colomins --- la necessitat los ha obligat a buscar fora de casa lo necessari per viure; y tanta manya s'han donat que nos fan sembrar y batre y cullir olives, y *piar* los raïms, a nosaltres per ells», JoSegura (*A Estones Perdudes*, p. 36); *peia* l' *raïm* Alforja (1936), *piar* 'trepitjar (raïms, la verema)' Falset, Poboleda (BDLC XII, 273, *Buill. Cl. Pir. Tssa.* II, 170). *Piada*. *Piador*.

Peanya 'repeu, esp. el d'una imatge o de certes construccions': «--- a fer l'horgue --- e lo peu de la cadira sia ab una *peanyeta* o ab esmortiment», ross. a. 1524, i *peanya* a. 1550 (*InuLC*, S, 603 ---). «Quedan dos altres Sants de pedra als ànguls de la fachada, ben treballats --- sobre de sos *peanyes* y les balustrades», B. de Maldà (*Excurs.*, p. 4). Llavors això es pot estendre a dispositius semblants: *peàya* 'el baiard per portar una imatge' (en processó, cast. *andas*, CastPna., 1961); i, des del petit cadafal o estiba de taulons damunt el qual treballa el qui en serra, pot passar a designar la serreria mateixa: «què és aquell bastiment? -era una *peàya*», Torres-Torres (1961). «*Peàya*: peàna, peàna», CROs, 1764 (p. 179). *Peanyada*. A les Costes de Llevant, ho pronuncien *piàya*, i ho diuen, els pescadors, d'un pedestal en el sòl de la barca, dins el forat de popa on es col·loca el patró, per serrar, empunyant l'arjau, StPolM. (1930); i a l'Empordà crec que és el mateix, sinó que a L'Escalada diuen també, en lloc d'això, *la rajoleta* (1937); a Mataró i a Badalona dirien *peia* (BDC XII, 55) derivat regressiu (o errada d'Amades); a Vilanova i la G. *pinypeu* < *peanya* (de) *peu*. D'aquí potser també *piol* 'pal petit de barca' (BDC XII, 57) (?).

Peany, val. Nord, és abstracte verbal, 'trepig, petja,

mena de marxa a què obliga l'aspror d'un terreny': «més val que passem més amunt perquè ací hi ha mal *peáy*», Pobra Tornesa (1961); «Les Coves dels civils, de facilíssim accés, encara que algú inicià les protestes per les dificultats del mal *peany*», Carles Salvador («Acció Val.», 20-I-1931); «--- amunt la host / --- per la gran Costa, plena de horrors: / *peany* aspre de tormos i esgallats troncs, / tot entrepits, surcatxos i sorrat bosc», GaGirona (*Seidia*, 49).

Peal: significà la part de les mitges corresponent al peu. Les elegants, per exhibir-se: «Çabates porten traucades, / ab divisa e senyal, / e van ab tapins, polaynes, / o de calces en *peals*» en un poema d'Eiximenis (lleument prosificat en el *Llibre de les Dones*) (*EntreDL* I, 180, v. 39). Avui això es conserva en cat. occidental, traslladat a la peça de roba de la qual el *peal* és l'essencial: *peals* 'mitjons' en el Priorat (JBru, *Misc. Folkl.* Aràbia, p. 156); són 'peüics' a Ribagorça: *piàls* (Navarro, *Congr. Ll. Cat.*, 230), a la Vall d'Aran *piàys* (Cor., *Voc. Ar.*). Altrament això té més extensió dins el cat. occid. pirinenc i l'alt-aragonès; i, segons els llocs, hi ha variants fonètiques, i algunes diferències en l'objecte, per a totes les quals, veg. Krüger, VKR VIII, 301.

Per la banda gascona *piay* segueix fins al Bearn (Palay), mentre que en el vessant aragonès aviat es torna femení: *pedálas* f. pl., que a Bielsa són més grosses, ja com mitges, o almenys més grans que les *kalóilas* (que «se fan con una *stribéra*») i les *pedaletas*: *anar en pedaléatas* és 'anar mig descalç, en mitjons': *me venderàs un lobiécho* ('cabdell') *de fil pa fer pedálas* 'per fer mitja' (1965). Quant als mitjons baturros d'aragonès, es diuen *es peáthos* a San Juan de Gistau (1965), mentre que a l'extrem O. són una espècie de mitjó a manera de peüic que porten les ansotanes sota de les avarques (1966). Alguns diuen *piay*; *pialeta*.

Peatge [1278; *pesatge* ross. 1317, RLR xxxi, 64]; *peatger*.

Peüic [JoMartorell]: «A la majestat vostra diré tot lo que --- viu en somni: com Estefania obrí la porta de la cambra, molt suaument, perquè no fes remor, e trobà mon senyor Tirant e lo Conestable que ja estaven esperant; e venien en gipons, ab mantos y espases, e calçaven *peüics* de lana perquè no fessen remor al passejar; e al entrar que ells feren, ella apagà la lum e posà-s primera --- e posà-ls dins la vostra cambra e --- Tirant vos tenia en los seus braços e ---» (Ag., capítol 148, *NCl.* III, 187; *Riq.*, p. 521). «*Peüics* rimant amb *feixucs* en el *Procés de les Olives*, v. 1632. «*Peüch*: *peàl*: la parte de la media, o la de otros paños, que cubren el pie», CROs, 1764 (p. 183) i Sanelo 13^o. Pau Estorch (Olot 1851) criticava els catalans afectats i estrangeritzats que deien *escarpins* als *peüchs* (Elias de Molins, *Dicc.* I, 562a); «se tragué les esperdenyes, y allargà los peus a la llar, per calentar-se los *peücs*», Bosch de la T. (*Lena*, 24); però no pertot vol dir avui el calçadet de dormir o d'escalfar el peu (com ja ho veiem per CROs etc.), perquè a Menorca és el «calcetí, mitjó», Ferrer Ginart (*Rond.*, 224). *Els piucs* són anàlegs però diferents dels mitjons i de les mitges